

KONFERENSIYA

“JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHINING ASOSIY
YO’NALISHLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR”



RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

2025-yil 21 noyabr

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**



**JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHINING ASOSIY YO‘NALISHLARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari
to‘plami*
(2025-yil 21-22-noyabr)

JIZZAX-2025

Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar. Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm kafedrası, 2025-yil 21-22-noyabr. 557-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur‘atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e‘tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma‘ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas‘ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay‘ati a‘zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma‘ruza tezislarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar va me‘yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas‘uldirlar.

YASHIL TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY VA EKOLOGIK AFZALLIKLARI

Tirkashev Ulug‘bek

O‘zMUJF, o‘qituvchisi

Lutfullayeva Marjona

O‘zMUJF, talaba

lutfullayevam2202@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy yashil texnologiyalarni iqtisodiyotga joriy etishning ahamiyati, ularning korxonalar samaradorligiga ta’siri, ekologik barqarorlikni ta’minlashdagi roli hamda iqlim o‘zgarishi jarayonlarini yumshatishdagi o‘rni tahlil etilgan. Qator ilmiy tadqiqotlar va xalqaro tajribalar asosida yashil innovatsiyalarning iqtisodiy foydalari hamda atrof-muhitga ta’siri yoritilgan.

Kalit so‘zlar: yashil texnologiyalar, ekologik innovatsiya, qayta tiklanuvchi energiya, chiqindisiz ishlab chiqarish, karbon izi, ekologik barqarorlik, qayta tiklanuvchi energiya.

Yashil texnologiyalar bugungi kunda global iqtisodiyotni shakllantiruvchi eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Rivojlangan davlatlar tomonidan qo‘llanilayotgan energiya tejamkor texnologiyalar, chiqindisiz ishlab chiqarish, qayta tiklanuvchi energiya manbalari va ekologik innovatsiyalar nafaqat iqtisodiy o‘sishni tezlashtirmoqda, balki ekologik xavfsizlikni ta’minlashda ham muhim rol o‘ynamoqda. Ushbu maqolada aynan yashil texnologiyalarni joriy etishning iqtisodiy va ekologik ustunliklari chuqur tahlil qilinadi.

Avvalo, yashil texnologiyalar korxonalar xarajatlarini sezilarli darajada qisqartiradi. Energiya tejamkor qurilmalar va zamonaviy ishlab chiqarish uskunalari iste’mol qilinadigan energiya miqdorini 20–40 foizgacha kamaytirishi mumkin. Bu esa ishlab chiqarish tannarxining tushishiga, mahsulot raqobatbardoshligining oshishiga olib keladi. Shuningdek, qayta tiklanuvchi energiya — quyosh, shamol, biogaz kabi manbalar — korxonalarni energiya mustaqilligiga yaqinlashtiradi.

Yashil texnologiyalar ekologik muammolarni bartaraf etishda asosiy vosita bo‘lib xizmat qiladi. Xususan:

- Atmosferaga chiqariladigan zararli gazlar keskin kamayadi
- Chiqindilarni qayta ishlash tizimi takomillashadi
- Suv resurslaridan samarali foydalaniladi
- Tabiiy muhitning degradatsiyasi sekinlashadi

Masalan, zavodlarda qo‘llanilayotgan chang-ushlagich filtrlari havoga chiqariladigan zararli moddalar miqdorini 70–90% gacha kamaytiradi. Qishloq xo‘jaligida qo‘llanilayotgan suvni tejovchi tomchilatib sug‘orish esa suv sarfini 2–3 baravar kamaytiradi.

Yashil texnologiyalarning iqtisodiy samaradorligi

Yashil texnologiyalar korxonalarda ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Xususan:

- Energiya tejamkor uskunalari orqali elektr iste'moli 20–40% kamayadi.
- Modernizatsiya qilingan ishlab chiqarish liniyalari mahsulot tannarxini pasaytiradi.
- Qayta tiklanuvchi energiya manbalari esa korxonani tashqi energiya bozoriga qaramlikdan xalos qiladi.

Masalan, quyosh panellari yoki shamol turbinalarini o‘rnatgan ko‘plab korxonalar energiya uchun qilinadigan xarajatlarni kamaytirgan holda barqaror ishlab chiqarishni ta‘minlamoqda. Bu esa mahsulot narxining pasayishiga, raqobatbardoshlikning oshishiga olib keladi

Ekologik jihatdan esa yashil texnologiyalar atmosferaga chiqariladigan zararli gazlar miqdorini keskin kamaytiradi. Chiqindilarni qayta ishlash tizimlari tabiatga tashlanadigan qattiq chiqindilar hajmini kamaytiradi, suvni tejovchi texnologiyalar esa suv resurslarini asrashga xizmat qiladi. Biologik parchalanuvchi mahsulotlardan foydalanish natijasida tuproq va suv qatlamlari kamroq ifloslanadi.

Yashil texnologiyalarning iqtisodiy foydasi faqat xarajatlarni kamaytirish bilan chegaralanmaydi. Ushbu sohada yangi ish o‘rinlarining yaratilishi, innovatsion xizmatlar va mahsulotlar bozorining kengayishi iqtisodiyotning diversifikatsiyasiga xizmat qiladi. Masalan, ekologik qurilish, chiqindi qayta ishlash, energiya auditi va “yashil muhandislik” kabi yo‘nalishlarda talab yil sayin oshib bormoqda. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, yashil iqtisodiyotga o‘tgan korxonalarning umumiy rentabelligi an‘anaviy korxonalarga nisbatan yuqori bo‘ladi.

Yangi ish o‘rinlari yaratish

Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO) qayd etishicha, qayta tiklanuvchi energiya sektori 2023-yilda 16,2 million kishini ish bilan ta‘minlagan. Ayniqsa quyosh fotoelektr tizimlari bo‘yicha ishchi kuchi keskin oshib, global bandlikning asosiy qismiga aylangan. Bu esa yashil iqtisodiyotning ijtimoiy ahamiyatini yaxshilamoqda.

Katta hajmdagi investitsiyalar

IRENA ma‘lumotlariga ko‘ra, 2024-yilda jahonda energiya transformatsiyasiga yo‘naltirilgan umumiy sarmoyalar 2,4 trillion AQSh dollariga yetdi. Shundan 807 milliard dollari bevosita qayta tiklanuvchi energiya loyihalariga sarflangan. Bu investitsiyalar iqtisodiyotda yangi loyihalar, korxonalar va texnologik ishlab chiqarishlarni kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Mutaxassislarning fikricha, qayta tiklanuvchi energiya ulushining oshishi iqlim o‘zgarishi jarayonlarini sekinlashtiradi. Issiqxona gazlari chiqindisining qisqarishi nafaqat ekologik muvozanatni saqlaydi, balki aholining sog‘lig‘iga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Toza havo, sifatli ichimlik suvi va ekologik xavfsiz yashash muhiti jamiyat farovonligining muhim omillaridir.

Xulosa qilib aytganda, yashil texnologiyalar iqtisodiy samaradorlik va ekologik xavfsizlikni birlashtiruvchi eng muhim yo‘nalishlardan biri bo‘lib qolmoqda. Innovatsion yondashuv, resurslardan oqilona foydalanish va ekologik mas‘uliyat jamiyatimizni yanada toza, sog‘lom va barqaror kelajak sari yetaklaydi.

Shu bois, ushbu yo‘nalishning keng joriy etilishi — bugunning ehtiyoji, ertaning esa zarurati.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Xalikov A., “Yashil iqtisodiyot asoslari”, Toshkent, 2021.
2. Jahon banki hisobotlari: Renewable Energy and Green Development, 2020.
3. O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi materiallari, 2022.
4. Hasanov B., “Ekologik innovatsiyalar va barqaror rivojlanish”, Samarqand, 2020.
5. International Energy Agency (IEA). Global Energy Review, 2023.
6. UNEP. Green Technology and Sustainable Development Report, 2022.

O‘ZBEKISTONDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISH BO‘YICHA- TAMOYILLAR, STATISTIK TAHLIL VA ZOMIN TAJRIBASI ASOSIDA RIVOJLANISH STRATEGIYALARI

Omonova Gulmira Abdulatif qizi

*Mirzo ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston milliy universiteti Psixalogiya fakulteti
Turizm va mehmondo‘stlik yo‘nalishi 242-24 –guruh talabasi*

Email: omonovagulmira15@gmail.com

G‘oyibnazorova Shaxnoza Vahob qizi

Email: bambuchiibijuteriy@gmail.com

Annontatsiya: Mazkur maqolada barqaror turizm konsepsiyasi iqtisodiy, ekologik, ijtimoiy va madaniy barqarorlikni uyg‘unlashtirib, turizmni atrof-muhit va mahalliy jamoalar farovonligi uchun mas’uliyatli faoliyatga aylantirishi haqida batafsil so‘z yuritiladi. Maqola UNWTO tamoyillari asosida O‘zbekiston kontekstini tahlil qiladi ya’ni iqtisodiy foyda, ekologik muhofaza, ijtimoiy tenglik va madaniy merosni asrash. Jahon va milliy statistikalarda (2024 yilda 8,2 mln sayyoh, 1,83 mlrd dollar eksport) turizm rivojlanganligi ko‘rsatadi, ammo suv tanqisligi va chiqindilar kabi muammolar ham ta’kidlab o‘tiladi. Zomin hududidagi ekoturizm tajribasi muvaffaqiyatli namuna bo‘lib, iqtisodiy o‘sish va ekologik muvozanatni misol qiladi. Maqola barqarorlikni ta’minlash uchun monitoring, jamoaviy javobgarlik hisi va innovatsiyalarni targ‘ib qilishni o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlar: barqaror turizm, turizm salohiyati, ijtimoiy barqarorlik tamoyili, ekologik tamoyili, iqtisodiy tamoyili, madaniy tamoyili, barqaror rivojlanish tendensiyalari, turizmning milliy rivojlanish, ekologik barqarorlik

Asosiy qism

Barqaror turizm konsepsiyasi zamonaviy iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy taraqqiyotning muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida qaraladi. Ushbu yondashuv turizmni faqat iqtisodiy foyda vositasi emas, balki atrof-muhit, madaniy meros va